

الگوی آموزش مدیریت در ایران

بررسی و تحقیق: دکتر حمید زرگر پور (۱)

مقدمه و بیان مسئله و موضوع:

جوامع بشری از مجموعه‌ای از سازمانها با اهداف مختلف، تشکیل می‌شود که هر کدام وظایفی را انجام می‌دهند، رسیدن به اهداف سازمانها آنها را کمک می‌کند که جامعه به اهداف مورد نظر خود برسد، در این سازمانها مهمترین رکنی که با رسیدن به هدف رابطه مستقیمی دارد «مدیریت سازمانها است». به همین دلیل است که امروزه مدیریت اساسیترین پدیده در سازمانها و جوامع به حساب می‌آید و مدیران، یک سرمایه استراتژیک به حساب می‌آیند. به عبارت دیگر سازمانها و جوامع با هر استراتژی برای نیل به اهداف خود بیش از هر چیز به مدیرانی لایق و مدیریتی صحیح نیاز دارند.

مدیریت در کشور ما، بخصوص پس از برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های اول و دوم توسعه مورد توجه واقع شده و نقش آن بیش از پیش برای مدیران عالی و برنامه‌ریزان کشور مشخص گردیده است و در حال حاضر این موضوع موجب شده است که بهره‌وری سازمانها با مفهوم مؤثر بودن و کارایی سازمانی در رسیدن به هدف، مورد توجه و دستور کار اغلب سازمانها قرار گیرد. از سوی دیگر مدتی است که «تحول اداری» در کشور به عنوان یک پدیده مهم در مدیریت مطرح گردیده است زیرا که سیستم اداری کشور قوه محرکه اقدامات دولت بوده و تحول در نظام آن بخصوص در شرایط فعلی توسعه امری لازم محسوب می‌شود. تحول اداری را می‌توان با دو نگرش دنبال نمود، نگرش اول سعی در اصلاح روشها، دستورالعملها، فرایندها و گردش امور دارد. اقدامات مربوط به این نگرش که کم و بیش در کشور دنبال می‌شود، تغییراتی را در جهت بهبود نظام اداری به عمل می‌آورد و بتدریج باعث تحول در نظام اداری می‌شود. نگرش دوم سعی در ایجاد تحول اداری از طریق تحول در مدیران دارد. به عبارت دیگر اگر مدیران، آموزش مناسب دیده باشند و بین آنها همفکری و هم‌ذهنی ایجاد شود، می‌توانند بصورت طبیعی منشاء تحول در کارکنان و نظام اداری شوند.

متأسفانه نگرش دوم، آنچنانکه باید و شاید در کشور مورد توجه واقع نشده، هر چند که بیش از نگرش اول می‌تواند در یک تحول اساسی اداری مؤثر باشد، اولین قدم در این کار (تحول اداری با نگرش دوم) پیش‌بینی یک الگوی محتوایی مناسب و کارآمد یعنی الگویی مرتبط با کار و متناسب و سازگار با شرایط کشور است و تحقیق حاضر به دنبال تدوین چنین الگویی است.

۱- علاقه‌مندان جهت مطالعه این تحقیق می‌توانند به کتابخانه دانشکده مدیریت دانشگاه

اهداف و موضوعات تحقیق

- این تحقیق دو هدف عمده را دنبال می کند:
- الف) رایه یک الگوی عمومی در آموزش مدیریت که عمدتاً محتوای آموزش را از طریق دانش و مهارت های مورد نیاز مدیران مدلسازی می نماید.
- ب) اجرای الگو در شرایط ایران، به منظور دستیابی به دانش و مهارت های مورد نیاز در شرایط کلی کشور، زیرا با داشتن چنین الگویی می توان آن را با الگوی فعلی آموزش مدیریت مورد مقایسه قرار داد و مشکلات آموزش های فعلی را مشخص نمود.
- این الگو شامل «متغیرهای مستقل» یعنی متغیرهای اقتصادی - مدیریتی و فرهنگی - اجتماعی و «متغیرهای وابسته» یعنی دانش و مهارت های مورد نیاز مدیران در رابطه بین متغیرها یا قضایای مدیریتی یعنی رابطه ای که متغیرهای مستقل را به متغیرهای وابسته مربوط می کند، می باشد.
- با داشتن چنین الگویی در یک جامعه و یا
- با توجه به اهداف فوق سئوالات زیر در این تحقیق مطرح گردیده اند:

۱- الگوی محتوایی کارساز در آموزش مدیریت در شرایط کشور ما کدامند؟

۲- متغیرهای تأثیرگذار بر آموزش مدیریت در شرایط فعلی کشور کدامند؟

۳- تأثیر متغیرهای تأثیرگذار بر محتوای آموزش مدیریت چگونه است؟

از بین سئوالات مذکور سؤال اول اصلی و دو

سؤال بعدی فرعی هستند.

روش و مراحل تحقیق

- بیشتر تحقیقاتی که در زمینه مدیریت انجام می گیرد، از جمله تحقیق حاضر از نظر روش شناسی تحقیق پیچیدگی هایی دارند و نمی توان بصورت ساده یک روش خاص تحقیق را (از نوع روش های نظری رایج شده) به دلایل زیر باشد:
- اولاً، جنبه های مختلف تحقیق در مراحل مختلف امکان بکارگیری یک روش واحد را منتفی می سازد.
- ثانیاً، علاوه بر روش تحقیق که مشخص

شخصه‌های دیگری چون نوع و ابزار را هم دارد که باید به آن اشاره شود. بنابراین در این نوع تحقیقات می‌بایست روش مخصوصی را که مربوط به هر تحقیق خاص است پیش‌بینی نمود (مدل انجام تحقیق) را که در صفحه بعد آمده است، می‌توان در این تحقیق به این عنوان

مطرح نمود) و بر این اساس تحقیق حاضر «توصیفی»، «کاربردی و میدانی» است که به صورت جزئی از روش «مطالعه کتابخانه‌ای» در مرحله اول و «مطالعه کتابخانه‌ای و میدانی» در مرحله دوم و سوم و چهارم و پنجم و روش پیمایشی در مرحله ششم استفاده شده است.

گزارش مراحل تحقیق

مرحله اول - مرور ادبیات (نظری) - این مرحله به دنبال استخراج و ظایف، نقشها و نهایتاً مهارتهای مدیران از ادبیات مدیریتی است. برای انجام این کار یک مدل مدیریتی (مدل کونین و دیگران) که نظریه‌های مدیریت و نظریه پردازان آن را عمدتاً در چهار رویکرد دسته‌بندی نموده‌اند، انتخاب شد در این مرحله موارد یاد شده با استفاده از این مدل در مطالب نظریه پردازان مورد استخراج و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و دانش و مهارتهای موردنیاز مدیران از تجزیه و تحلیل آن حاصل گردید که در گزارش تحقیق منعکس گردیده است.

یک کشور و یک دانشگاه طراحی و پس از انتخاب چند کشور، عمدتاً از طریق نمایندگان وزارت فرهنگ و آموزش عالی در آن کشورها توزیع گردید. اطلاعات مربوط به این کشورها در داخل نیز جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفت و نهایتاً با توجه به محدودیت زمانی تحقیق، ۵ کشور کانادا، انگلستان، امریکا، هند و ایران انتخاب و اطلاعات جمع‌آوری شده در مورد رشته‌های آموزش مدیریت در این کشورها تنظیم و سپس محتوای آموزش آنها در این رشته‌ها تحلیل و بر این اساس، دانش و مهارتهایی که این آموزشها ایجاد یا تقویت می‌کنند، مشخص گردیده است. ترکیب این دو مرحله «متغیرهای وابسته» الگویی را به عنوان دانش و مهارتهای موردنیاز مدیران ارایه می‌نماید.

مرحله دوم - مرور ادبیات (عملی) - بررسی تجارب دیگران در آموزش مدیریت به منظور استخراج دانش و مهارتهای موردنیاز مدیران از دید برخی از کشورها بصورت عملی و بدنبال آن تکمیل مرحله اول از راه عملی از موضوعات موردنظر این مرحله است.

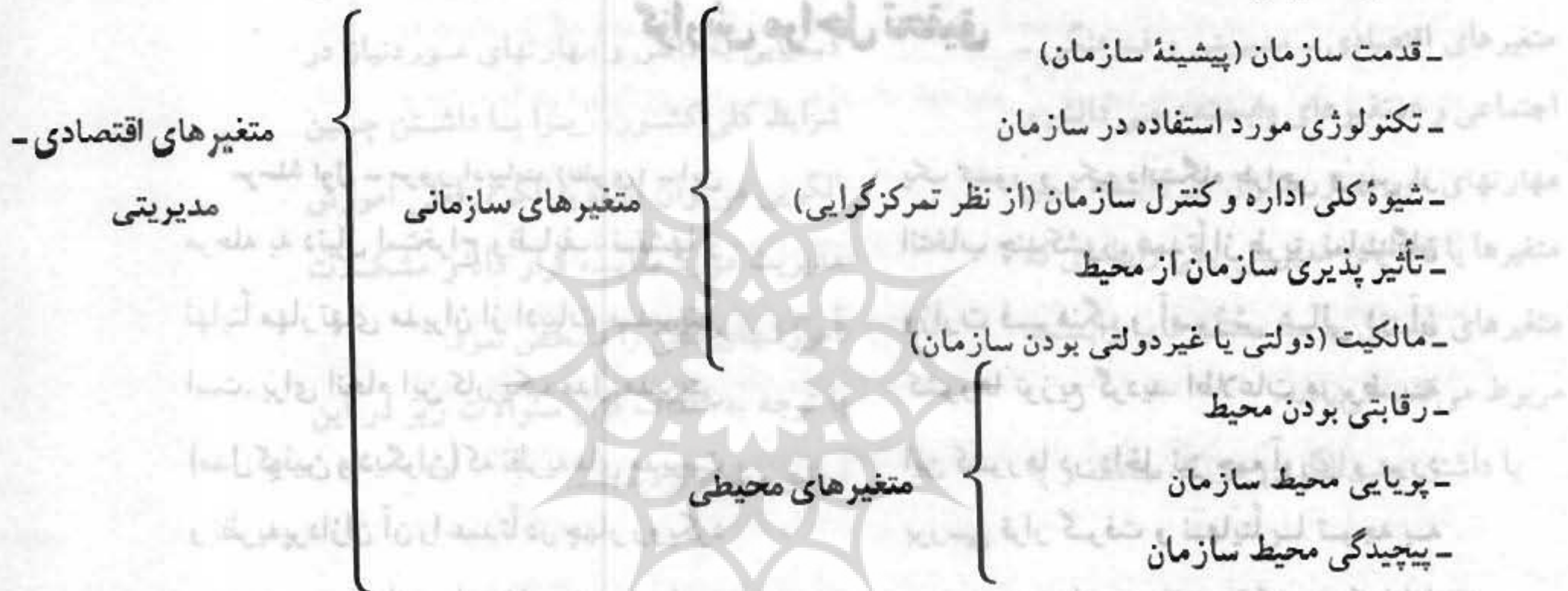
مرحله سوم - متغیرهای مستقل - این مرحله تحقیق، بدنبال استخراج متغیرهایی است که تأثیر شرایط محیطی را بر آموزش مدیریت مشخص نماید که بعنوان «متغیرهای

در این مرحله دو نوع پرسشنامه در مورد

مورد استفاده واقع شد و در زمینه اقتصادی -
مدیریتی عمدتاً از ادبیات مدیریت استفاده و
متغیرهای زیر نهایتاً استخراج گردید:

مستقل» از آنها نام برده شده است. در زمینه
اجتماعی - فرهنگی یک مدل فرهنگی (مدل
هافستد) انتخاب و متغیرهای مطرح شده در آن

- تمایز قدرت (فاصله طبقاتی)
- جمع گرایی - فردگرایی
- اجتناب از عدم قطعیت
- جامعه با خصوصیات زنی گری - مردی گری
- اندازه سازمان

با انجام این مرحله بخش اول تحقیق
به نتیجه رسید و الگوی عمومی آموزش
مدیریت با داشتن متغیرهای مستقل و
متغیرهای وابسته و رابطه بین این متغیرها
تبیین گردیده است.

مرحله پنجم - وضعیت فعلی کشور - این
مرحله جهت تبیین متغیرهای پیش بینی شده
در مرحله سوم در شرایط فعلی کشور تحقیق
«هافستد» که متغیرهای فرهنگی - اجتماعی
از آن استخراج شده، انجام گردیده است که
طی آن این متغیرها را به عنوان متغیرهای

مرحله چهارم - قضایای مدیریتی -
موضوع بعدی که در این مرحله دنبال گردیده،
ایجاد رابطه بین متغیرهای مستقل (در مرحله
سوم) و متغیرهای وابسته (در مرحله اول و
دوم) است و اینکار با بررسی تحقیقات انجام
شده و مطالب صاحب نظران و تجزیه و تحلیل
این موارد انجام گرفته و یک سری قضایای
فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی - مدیریتی،
تبیین گردیده است که این رابطه را مشخص
می کند و در گزارش تحقیق متن آنها ارائه
گردیده است.

نظرسنجی از برخی صاحب نظران صورت گرفته و نظر آنان در مورد پیش بینی روند متغیر این تغییرها در آینده سؤال شده است و نهایتاً وضعیت متغیرها در ترکیب حال و آینده تبیین گردیده است.

پس از این مرحله، با استفاده از الگوی عمومی آموزش مدیریت و متغیرهای مستقل در شرایط کشور، متغیرهای وابسته یعنی دانش و مهارتهای مورد نیاز در شرایط کشور مشخص گردیده که بصورت یک مدل در گزارش تحقیق منعکس است.

مرحله هفتم - آزمون الگو - الگوی پیشنهادی ارایه شده در مرحله قبلی بصورت پیمایشی توسط برخی از اساتید مدیریت کشور در این مرحله مورد تست قرار گرفته است. این نظرسنجی پس از ارایه و توضیح خلاصه گزارش تحقیق از طریق مصاحبه صورت گرفته که در نتیجه آن، الگوی پیشنهادی مورد تایید قرار گرفته است. امید است این تحقیق بتواند در آموزش مدیریت مثرتر واقع شده و تداوم آن تحولی را در این فعالیت مهم و اساسی در کشور ایجاد نماید که باعث بهبود در مدیریت کشور شود.

فرهنگ ملی در بیش از ۵۰ کشور منجمله ایران مشخص نموده که چون از نظر زمانی، قبل از انقلاب انجام شده برای تحلیل پس از انقلاب آن، اولاً، یک مرور اجمالی بر بیانات بنیانگذار جمهوری اسلامی به عنوان جهتی که علی الاصول بایستی جامعه در آن حرکت کند انجام گرفت و ثانیاً یک نظرسنجی از برخی صاحب نظران نسبت به تغییرات «هافستد» در زمان پس از انقلاب به عمل آمد و این متغیرها باتوجه به این دو کار تحلیل گردید.

متغیرهای اقتصادی - مدیریتی نیز با بررسی منابع موجود در کشور و همچنین نظرسنجی از صاحب نظران مورد بررسی قرار گرفت و تبیین گردید. مرحله ششم - پیش بینی آینده کشور -

گفته می شود که آموزش امروز برای کار فردا است و شاید مناسبتر است بگوییم که تحقیق در آموزش مدیریت امروز آموزش آن را در زمان فردا در پی داشته و این کار، فرداها هم دنبال خواهد شد و لذا لازم است که متغیرهای شرایط فعلی کشور در رابطه با شرایط آینده مورد تحلیل قرار گیرند و این موضوع در این مرحله انجام گرفته است. برای این کار یک

